

Prvi dio knjige nosi naslov »Teorijski vidici: epohalna revolucija proizvodnih snaga i koreniti preobražaj svih strana društvenoga života ljudi«, a drugi dio — »Splet društvenih protivrečnosti na pragu naučno-tehničke revolucije«. Autor polazi od teze da postoji čvrsta povezanost između znanstveno-tehničke revolucije, njezinih društvenih posljedica i revolucionarne akcije radničke klase. Postojeće tendencije u razvijenim društvima i »ranom socijalizmu« ukazuju na zaključak o stihijnom a ne svjesnom ponašanju radničke klase u povijesnom razvoju. Radnička klasa mora biti reolucionarni subjekt koji treba iskoristiti sve prednosti tehničkoga razvoja. Ona danas proživljava posljedice znanstveno-tehničke revolucije, a ne koristi ih kao svoju taktiku i strategiju. Autorovo je mišljenje da je bez osmišljenih rješenja i revolucionarne prakse nemoguće ostvariti perspektive znanstveno-tehnološkoga razvoja.

U jugoslavenskoj je praksi drukčije, smatra autor. Jugoslavenski istraživači su svjedoci drukčijeg odnosa nego u zapadnom društvu. Samoupravni procesi omogućuju da centar zbivanja postane proizvođač; da čovjek bude aktivni činilac, a ne potčinjen »stihiji« tehnologije.

Danas su još uvijek neistraženi mnogi problemi i dileme koje se odnose na budućnost društva i čovjeka. Vidakovičeva knjiga tretira upravo te aktualne teme. Njegova je osnovna preokupacija pitanje kako znanstveno-tehnološka revolucija utječe na novo humanističko društvo.

I. C.

BRIAN M. BARRY

SOCIOLOGISTS, ECONOMISTS AND DEMOCRACY THEMES AND ISSUES IN MODERN SOCIOLOGY

General Editions Jean Floud and John Golthorpe

Collier-Mcmillan Limited, 1970.

Knjiga Briana M. Barrya »Sociologists, Economists and Democracy« (Sociolozi, ekonomisti i demokracija) analizira i istodobno uspoređuje dvije vrste suvremene političke teorije. Knjiga ne daje analizu političke teorije same, nego i teme i probleme moderne sociologije.

Već u prvoj glavi, koja je i uvodna, raspravlja se o porijeklu, pretpostavkama i

izgledima dvaju pristupa, ekonomističkog i sociološkog. Pristupi su sistematski analizirani u poglavljima — »Ideološko porijeklo: ekonomistički pristup«, te »Ideološko porijeklo: sociološki pristup«. Distinkcija se javlja u broju načina objašnjavanja. Ekonomistički je pristup aksiomatski, mehanički, matematički, a sociološki diskurzivan, organski, literaran. Osim toga, pristupi se razlikuju u pitanju koje postavljaju i u odgovoru koji na postavljeno pitanje daju. Sociologa zanima kakav će biti odgovor na pitanje što postaje tema dana i problem suvremenoga svijeta, premda je samo po sebi »centralno, staro i konzervativno«: »Kako je moguće održati društveni poredak (sistem)?«. Na pitanje: »Kako...« odgovor bi prema Brianu trebala dati politička sociologija, »nov predmet, koji je nikao, kada je sociologija došla do svoje pune afirmacije, predmet koji predstavlja osovinu vodećih teorijskih koncepcija ranijih razdoblja, novih formi i utemeljenja s novim imenima i novim remek-djelima, koja su gotovo toliko impresivna koliko je impresivan i kompleks djela Hegela.« (Brian M. Barry: Sociologists, Economists and Democracy«, p. 9.) U drugoj glavi — »Politička participacija kao racionalna akcija« naglašene su neke konstrukcije teorije o politici (Dowson) i istaknute neke tendencije. Zanimljiva je tendencija koja vodi do populističke participacije. Populistička participacija vodi do apsolutizma koji postaje »teorija masovnog društva«, »karakteristička nacionalnog« koja se javlja u svjetlu »političke kulture«. Na pitanja: Zašto se ljudi uključuju u političku aktivnost? — objašnjavanje participacije unutar kolektivne akcije, daje odgovor. Promatra se uloga lidera i traži korelacija između zavisnoga i nezavisnoga. Ispituju se stanja ekonomske racionalnosti, traži se logički smisao »političke participacije kao kolektivne akcije«.

Treći je dio knjige autor nazvao »Vrijednosti i stabilnost demokracije: tri teorije«. Analiziraju se tri teorije demokracije zastupljene u djelima Almonda i Verbae (The Civic Culture, Political Attitudes and Democracy in Five Nations), Eksteina (Division and Cohesion in Democracy: A Study of Norway), te Lipseta (Political Man).

U četvrtom su dijelu pod naslovom »Vrijednosti i demokratska stabilnost: okvir i problemi« izložena neka gledišta Parsonsa na »Hobbesians Problem«, Parsonsova objašnjenja normi i vrijednosti, vrijednosti i društveni poredak, značenje vrijednosti u društvu i za društvo, prob-

lem kauzalnog izvođenja. Što utječe na demokratsku stabilnost, kako i na koji način, objašnjeno je shematski; shematski je prikazan utjecaj kompetencije, korisna stanja, te utjecaj socijalizacije i propagande na izvođenje demokratskog sistema; objašnjene su korisne vrijednosti demokratskog sistema, podrška demokratskom sistemu i održanje demokratskog sistema.

Poglavlje »Ekonomska teorija i demokracija« daje opsežan pregled demokracije u dvopartijskim i višepartijskim sistemima, a osnovne su koncepcije Dowsona.

»Testiranje teorije o demokraciji« izloženo je u šestoj i sedmoj glavi Barryjeve knjige. Dajući navedene dijelove u poglavljima, intencija je autora bila dati verifikaciju prije iznesenih mišljenja, definicija i teorije u cjelini. Iznoseći ciljeve političkih partija, efekte partijske kompetencije, dajući neka sociološka objašnjenja dok traži opravdanja za demokraciju Brian M. Barry ispituje i provjerava.

U posljednjoj glavi u »Zaključku«, izložene su koncepcije »teorije«, koja je i bila predmetom raspravljajnja, ali i koncepcije »sistema« i »ekvilibruma«. Posljednje poglavlje ove glave rezervirano je za ukazivanje na postojanje nekih, ipak, osnovnih veza između dva pristupa, koja su izložena u uvodnoj glavi knjige »Sociolozi, ekonomisti i demokracija«.

Zaključci koje Brian navodi vrlo su uopćeni, ali analize i popularan stil izlaganja čine knjigu vrlo privlačnom. Knjiga je zanimljiva promatra li se s aspekta bilo sociološkog, bilo ekonomskog, a isto tako politološkog, a kako tretira probleme moderne sociologije bila bi dobar priručnik svakom sociologu.

Marija Paštar

INDUSTRIJSKA SOCIOLOGIJA

Naše teme 1971, Zagreb

Današnja sociološka literatura u Jugoslaviji ne može se pohvaliti velikim brojem domaćih djela iz područja sociologije rada. Upravo zato je ova knjiga čitaocima socioloških djela dobro došla.

Djelo u stvari predstavlja zbornik petnaest radova koji nisu posve nepoznati čitalačkoj publici. Skupina autora: Josip Županov, Veljko Rus, Janez Jerovšek, Stane Možina, Josip Obradović i Živan Tanić, uglavnom na temelju istraživanja

i empirijskih podataka, na vrlo zanimljiv način obrađuje najvažnije teme industrijske sociologije, između kojih dominiraju one o distribuciji vlasti, moći i utjecaja u okviru radne organizacije našeg samoupravnog socijalističkog društva. Posebna vrijednost i zanimljivost ove knjige je u komparaciji s podacima i literaturom inozemnih autora, prvenstveno američkih. Na žalost autori nisu bili u mogućnosti koristiti iskustva drugih socijalističkih zemalja iz razloga što njih ni nema, tako da postoji opravdanje što koriste gotovo posve isključivo iskustva jedne od najrazvijenijih socioloških škola iz područja industrijske sociologije.

Josip Županov pojavljuje se sa 4 napisa od kojih je možda najzanimljiviji tekst u kojem autor tretira fenomen samoupravljanja i društvene moći u radnoj organizaciji. U tom napisu autor (uglavnom na temelju empirijskih podataka) pokazuje da su institucionalizirana i stvarna struktura moći u našim radnim organizacijama u disproporciji, da se one u priličnoj mjeri razlikuju.

Janez Jerovšek javlja se sa 3 samostalna napisa u kojima izlaže; o fenomenu strukture utjecaja i odgovornosti u radnoj organizaciji; o konfliktima u radnoj organizaciji, te o utjecaju okoline na strukturu radne organizacije. Napis o strukturi utjecaja i odgovornosti u radnoj organizaciji predstavlja dio istraživanja, što su ga preveli S. Možina i autor pod naslovom »Determinante koje utječu na djelotvornost rukovodstva u radnoj organizaciji«. U tom napisu autor konstatira da naše radne organizacije imaju dualističku strukturu (hijerarhijsku i samoupravnu) te postavlja pitanje kako radna organizacija sa dvije strukture djeluje u praksi. U svom daljnjem izlaganju daje vrlo interesantne podatke o tom fenomenu.

U napisu o konfliktima autor počinje od analize izvora konflikta u radnoj organizaciji, prelazeći na prilično detaljnu analizu konflikata između radnika i rukovodioca te stručnjaka i rukovodioca.

U tekstu kojim izlaže temu o utjecaju elemenata okoline na strukturu radne organizacije, autor polazi od određenja vanjskih činilaca tj. tehnologije, tržišta, pravno-političkog sistema i ekonomske politike vlade i njihova različitog utjecaja na različite radne organizacije. Autor smatra da sposobnost za adaptaciju na vanjske činioce, od kojih najviše ovise, jest jedan od uvjeta opstanka radnih organizacija. U koautorstvu sa S. Možinom, J. Jerovšek bavi se također i samoupra-